

แหล่งสะสมวรรณกรรมกฎหมาย

ประเภทของแหล่งสะสม

แหล่งสะสมวรรณกรรมกฎหมายนอกจากแหล่งสะสมเอกชนแล้วได้แก่ หอสมุดซึ่งแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ เช่น

ในสหรัฐอเมริกาแบ่งหอสมุดกฎหมายออกเป็น ๒ ประเภท คือ

1. หอสมุดกฎหมายของรัฐ อาจเป็นหอสมุดกฎหมายโดยเฉพาะ เช่น หอสมุดกฎหมายรัฐเวอร์จิเนียตะวันตก หรือเป็นแผนกหนึ่งของหอสมุดรัฐ เช่น ในรัฐนิวยอร์ก ซึ่งมีทั้งหอสมุดกฎหมายประจำจังหวัดและหอสมุดกฎหมายแห่งชาติ หรือแผนกกฎหมายในหอสมุดชาติ เช่น แผนกกฎหมายในหอสมุดรัฐสภา
2. หอสมุดศาล อาจทำหน้าที่เสมือนเป็นหอสมุดกฎหมายของรัฐ เช่น หอสมุดศาลในรัฐเท็กซัสและโอไฮโอมีหอสมุดของศาลสูงซึ่งผู้มีอำนาจในวงการศาลให้ความสนใจในกิจการหอสมุด หอสมุดนี้เปิดแก่บุคคลในวงการศาลและบุคคลทั่วไป ในบางกรณีหอสมุดศาลอาจจำกัดวงใช้เฉพาะผู้พิพากษาของศาลแต่ละแห่งเท่านั้น
3. หอสมุดกฎหมายในกระทรวงต่าง ๆ ของรัฐบาล มักอยู่ในสถานที่ทำการของนครหลวงรัฐ และเมือง หอสมุดที่เด่นในประเภทนี้ได้แก่ หอสมุดกระทรวงยุติธรรมแห่งรัฐวอชิงตัน ในรัฐต่าง ๆ หอสมุดกฎหมายของกระทรวงตั้งอยู่ในสถานที่ทำงานของนักกฎหมายซึ่งเป็นเลขานุการของรัฐ และที่ปรึกษาของกระทรวงประจำรัฐ เช่น สำนักงานบริหารกระทรวงศึกษาธิการของรัฐ ในเมืองใหญ่ ๆ สำนักงานทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายของคณะเทศมนตรีมักมีหอสมุด แต่ไม่มีสัดส่วนที่แน่นอน
4. หอสมุดสมาคมกฎหมาย ส่วนใหญ่ได้รับเงินค้ำประกันเป็นรายปีจากสมาชิกของสมาคมซึ่งเป็นผู้มีเอกสิทธิ์โดยเฉพาะในการใช้หอสมุด บางแห่งค่าใช้จ่ายดำเนินการบริหารหอสมุดนี้ได้รับจากศาลในท้องถิ่นและผู้มีโอกาสใช้หอสมุดจะรักษาเอกสิทธิ์โดยการสมัครเข้าเป็นสมาชิกสมาคมนั้น หอสมุดเนติบัณฑิตยสภา รวมอยู่ในประเภทนี้ ตัวอย่างหอสมุดที่มีชื่อในบรรดาหอสมุดสมาคมได้แก่ หอสมุดของเนติบัณฑิตยสภาแห่งนครนิวยอร์ก
5. หอสมุดโรงเรียนกฎหมาย หรือแผนกกฎหมายของวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ในกรณีหลังอาจเป็นสาขาของหอสมุดกลางหากหอสมุดวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยนั้นดำเนินการบริหารแบบรวม (Centralized) หรือเป็นหอสมุดวิชากฎหมายซึ่งแยกต่างหากเป็นเอกเทศในบางมหาวิทยาลัย

6. หอสมุดส่วนบุคคลซึ่งเปิดให้บุคคลทั่วไปเข้าใช้โดยกำหนดอัตราค่าบำรุงที่แน่นอน เจ้าของอาจเป็นเอกชนหรือบริษัท โดยมีจุดประสงค์ที่จะให้บริการที่สะดวกกว่าหอสมุดกฎหมายท้องถิ่น หรือดำเนินการเพื่อการค้า¹

ในแคนาดาแบ่งประเภทของหอสมุดเช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา เพียงแต่เปลี่ยนชื่อไปบ้าง หอสมุดประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ หอสมุดประจำจังหวัดหรือที่เรียกว่าหอสมุดกฎหมายซึ่งมีอยู่ประจำจังหวัดต่าง ๆ หอสมุดของสมาคมกฎหมายหรือเนติบัณฑิตยสภา หอสมุดมณฑล หอสมุดศาล หอสมุดของมหาวิทยาลัย หอสมุดของสถาบันการศึกษาวิชากฎหมาย และหอสมุดของบริษัทเอกชน²

ส่วนอังกฤษนั้นมีหอสมุดที่สำคัญ ๆ ๖ ประเภท ดังนี้:

1. โรงเรียนกฎหมายของเนติบัณฑิตยสภา (Inn of Court) ทั้งสี่แห่ง คือ เกรย์สอินน์ (Gray's Inn) อินเนอร์ เทมเปิล (Inner Temple) ลินคอล์น อินน์ (Lincoln's Inn) และมิดเดิล เทมเปิล (Middle Temple) เปิดสำหรับเนติบัณฑิต เนติบัณฑิตทุกคนต้องเป็นสมาชิกของโรงเรียนกฎหมายของเนติบัณฑิตยสภาแห่งใดแห่งหนึ่ง

2. หอสมุดสมาคมทนายความ (Law Society) เปิดสำหรับสมาชิกและบุคคลในสำนักงาน นอกจากในนครหลวงแล้วในต่างจังหวัดมีหอสมุดสมาคมทนายความประจำท้องถิ่น ไม่ใหญ่โตมากนัก หอสมุดประเภทที่สำคัญได้แก่หอสมุดของสมาคมทนายความแห่งเบอร์มิงแฮม (Birmingham Law Society) หอสมุดของสมาคมทนายความแห่งบริสตอล (Bristol Law Society) และหอสมุดของสมาคมทนายความแห่งลิเวอร์พูล (Law Society of Liverpool) เป็นต้น

หอสมุดทั้งสองประเภทดังกล่าวข้างต้นเปิดสำหรับสมาชิกเท่านั้น แต่ในบางกรณีบุคคลภายนอกอาจขออนุญาตเข้าใช้ได้เช่น นักศึกษากฎหมายทั้งชาวอังกฤษและต่างประเทศอาจติดต่อขอเข้าใช้คนกว่าเพื่อการศึกษาวินิจฉัยได้เป็นราย ๆ ไป

¹ John Boynton Kaiser, Law, Legislative and Municipal Reference Libraries. (Boston: Boston Book Co., 1914), pp. 8-9.

² Marianne Scott, "Law Libraries in Canada", Law Library Journal, LXIV (August, 1971), 314.

3. หอสมุดของคณะกรรมการฝ่ายตุลาการแห่งองคมนตรีสภา (The Library of the Judicial Committee of the Privy Council) เปิดสำหรับตุลาการและเนติบัณฑิตซึ่งต้องร่วมงานกับคณะกรรมการตุลาการในศาล

4. หอสมุดของศาล เช่น หอสมุดของศาลยุติธรรม (Royal Courts of Justice) และหอสมุดของศาลอาญากลาง (Central Criminal Court) เปิดสำหรับผู้พิพากษาและสมาชิกในวงการศาลโดยเฉพาะ

5. หอสมุดของสถาบันกฎหมายไค้แก หอสมุดโกรเวียส (Grotius Library) ของสถาบันกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายเปรียบเทียบแห่งอังกฤษ (British Institute of International and Comparative Law) เปิดสำหรับสมาชิกของสถาบัน บุคคลในอาชีพกฎหมาย¹

6. หอสมุดกฎหมายในมหาวิทยาลัย หอสมุดวิชากฎหมายของมหาวิทยาลัยในอังกฤษไม่ตั้งเป็นเอกเทศดังเช่นหอสมุดของสถาบันอาชีพกฎหมาย แต่มักเป็นส่วนหนึ่งของหอสมุดกลางของมหาวิทยาลัย หอสมุดประเภทที่สำคัญมีอาทิเช่น หอสมุดวิชากฎหมายของมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด, มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ และมหาวิทยาลัยฮัลล์ เป็นต้น²

7. หอสมุดที่จัดทำขึ้นเพื่อการค้า เช่น หอสมุดลอว์โนตส์เลนดิง (Law Notes Lending Library) เปิดสำหรับบุคคลทั่วไป โดยผู้ใช้ชำระเงินค่าบำรุงเป็นรายปี มีวัตถุประสงค์ที่จะจัดให้มีหนังสือกฎหมายอังกฤษเป็นสำคัญแต่มีหนังสืออื่น ๆ ด้วย นักกฎหมายสามารถจะเข้าไปใช้บริการซึ่งไม่อาจได้รับจากหอสมุดในวงการอาชีพกฎหมายอื่น ๆ และสามารถยืมหนังสือออกจากหอสมุดได้³

¹ W.W. Breem, "Professional Law Libraries of Great Britain", Law Library Journal, LXIV (August, 1971), 278.

² Derek J. Way, "University Law Libraries of Great Britain", Law Library Journal, LXIV (August, 1971), 291-94.

³ Breem, Loc. cit.

ห้องสมุดกฎหมายของไทยแบ่งออกได้ ๔ ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ห้องสมุดของกระทรวง, กรม และหน่วยงานของรัฐบาลซึ่งเกี่ยวข้องกับกฎหมายโดยตรง รวบรวมวรรณกรรมกฎหมายเพื่อสนองความต้องการของนักกฎหมายในสถานที่ทำงานนั้น ๆ เช่น ห้องสมุดของกระทรวงยุติธรรม มีวัตถุประสงค์ที่จะจัดหาหนังสือเกี่ยวกับขบวนการยุติธรรมสำหรับ ผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ในกระทรวงยุติธรรมไม่ว่าจะ ทนายและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ของกระทรวงยุติธรรม จะ เน้นด้านขบวนการยุติธรรม
2. ห้องสมุดของศาล มีวัตถุประสงค์ที่จะรวบรวมหนังสือกฎหมายที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณา พิพากษาคดี ตัวอย่าง เช่น ห้องสมุดศาลจังหวัดเชียงใหม่ เน้นหนังสือและสิ่งพิมพ์ด้านตัวบทกฎหมายและ คำพิพากษา
3. ห้องสมุดของสมาคม มีหน้าที่ให้บริการแก่สมาชิกของสมาคม เช่น ห้องสมุดเนติบัณฑิตยสภา ซึ่งสมาชิกได้แก่นักกฎหมายทั่วประเทศและนักศึกษากฎหมายของ เนติบัณฑิตยสภา ให้ความสำคัญแก่วรรณ กรรมกฎหมายทุกประเภท
4. ห้องสมุดของสถาบันการศึกษากฎหมาย ซึ่งให้บริการแก่อาจารย์และนิสิตนักศึกษาวิชา กฎหมาย ห้องสมุดดังกล่าวถือเป็นห้องสมุดเฉพาะรวบรวมหนังสือตำราในสาขากฎหมายเป็นส่วนใหญ่ ตัวอย่าง เช่น ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์- มหาวิทยาลัย

นอกจากนี้ห้องสมุดทั่ว ๆ ไปซึ่งมีหนังสือกฎหมาย เช่น ห้องสมุดแห่งชาติ และห้องสมุดกลาง ของมหาวิทยาลัยก็มักเป็นแหล่งสะสมวรรณกรรมกฎหมายสำคัญ แม้จะมีได้แยกเป็นแผนกกฎหมายโดย เฉพาะ

ห้องสมุดแต่ละแห่งจะจัดหารวรรณกรรมกฎหมายตามความประสงค์ของผู้ใช้โดยเน้นหนักไปตาม สาขาของสถาบันของห้องสมุดแต่ละแห่งนั้น อย่างไรก็ตามห้องสมุดทุกแห่งก็มักจะมีวรรณกรรมหลัก ซึ่ง เป็นวรรณกรรมเกี่ยวกับงานของสถาบันนั้น ๆ โดยตรงคือ ตำราและคำอธิบายกฎหมาย คำพิพากษาศาล ตัวบทกฎหมาย และหนังสืออ้างอิงทางกฎหมาย¹

¹ Elsie Basset, A Cataloging Manual for Law Libraries. (New York: H.W. Wilson Co., 1942), p. 98.

ขนาดของแหล่งสะสม

ขนาดของแหล่งสะสมในที่นี้หมายถึงจำนวนวรรณกรรมต่าง ๆ ที่มีในแหล่งสะสม ปัญหาที่ว่า แหล่งสะสมแต่ละแห่งควรมีปริมาณหนังสือเท่าใดและประเภทใดบ้างนั้น มีความคิดเห็นแยกกันเป็นหลาย ฝ่าย ศาสตราจารย์รอสส์ เปาน์ค อดีตคณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด แห่งสหรัฐอเมริกา ให้ความเห็นว่า หอสมุดแต่ละแห่งควรมีหนังสือ 135,000 เล่ม สมาคมหอสมุดกฎหมายอเมริกัน เห็นว่า หอสมุดกฎหมายของประเทศที่ใช้กฎหมายแองโกลแซกซอนควรมีหนังสือไม่ต่ำกว่า 100,000 เล่ม เนติบัณฑิตยสภาอเมริกันให้ความเห็นว่า หอสมุดสำหรับโรงเรียนกฎหมายที่นับว่าจะให้บริการแก่นักศึกษา ได้ดี ต้องมีหนังสือกฎหมายที่ทันสมัยไม่ต่ำกว่า 7,500 เล่ม อย่างไรก็ตามมาตรฐานที่สำคัญที่สุดและเป็นที่ยอมรับนับถือโดยสถาบันกฎหมายทั่วไปในสหรัฐอเมริกาคือ มาตรฐานของสมาคมโรงเรียนกฎหมายอเมริกัน (Association of American Law Schools) ตามมาตรฐานนี้โรงเรียนกฎหมายอเมริกันที่จะสมัคร เป็นสมาชิกของสมาคมของโรงเรียนกฎหมายอเมริกันได้จะต้องมีหนังสือกฎหมายอย่างน้อยที่สุด 20,000 เล่ม และต้องมีวารสารกฎหมายที่รู้จักกันแพร่หลายไม่ต่ำกว่า 200 ชุดที่เยี่ยม เป็นเล่ม โดยสมบูรณ์ครบชุด¹

สำหรับหอสมุดกฎหมายของไทยนั้นไม่จำเป็นต้องมีจำนวนสูง เท่าหรือแม้ใกล้เคียงกับจำนวนหนังสือของหอสมุดกฎหมายอเมริกัน ทั้งหนังสือกฎหมายไทยและหนังสือกฎหมายต่างประเทศอื่นจะเป็นประโยชน์แก่การศึกษาวิชากฎหมายเปรียบเทียบมีประมาณหอสมุดละ 10,000 เล่ม ก็น่าจะเพียงพอสำหรับความต้องการในขณะนี้

¹ Srinivasagam, E., Law Library Organization and Development: a working paper for the First Regional Conference on Legal Education. (Singapore: 1962), p. 2.

² ชานินทร์ ทรัพย์วิเชียร, "หอสมุดกฎหมาย", วารสารหอสมุด, 9 (พฤศจิกายน - ธันวาคม, ๒๕๐๔), 360.

แหล่งสะสมวรรณกรรมกฎหมายที่สำคัญของไทย

แหล่งสะสมวรรณกรรมกฎหมายสำคัญ ๆ ของไทยมีหลายประเภททั้งได้กล่าวมาแล้วข้างต้นต่อไปนี้จะกล่าวถึงห้องสมุดกฎหมายแต่ละแห่งโดยมุ่งเน้นตามวรรณกรรมในห้องสมุดแต่ละแห่งว่ามีปริมาณมากน้อยเพียงใดและหันไปทางด้านใด ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แก่นักกฎหมายและบรรณารักษ์ในอันที่จะค้นหาวรรณกรรมกฎหมายที่ต้องการได้สะดวกยิ่งขึ้น

ห้องสมุดกรมอัยการ

หนังสือและวารสาร มีหนังสือทั้งสิ้นประมาณ 6,100 เล่ม วารสาร 70 ชื่อ เป็นหนังสือกฎหมายประมาณ 3,700 เล่ม วารสารกฎหมาย 23 ชื่อ แยกเป็นหนังสือไทย 1,400 เล่ม หนังสืออังกฤษและฝรั่งเศส 2,300 เล่ม และวารสารกฎหมายไทย 15 ชื่อ วารสารกฎหมายต่างประเทศ 9 ชื่อ นอกนั้นเป็นหนังสือที่มิใช่กฎหมาย 2,400 เล่ม วารสาร 46 ชื่อ

ห้องสมุดของกรมอัยการมีหนังสือกฎหมายทั้งภาษาไทยและต่างประเทศทั้งเก่าและใหม่ที่มีค่ามากเป็นต้นว่า ราชกิจจานุเบกษาตั้งแต่ปี 1238 กฎหมายเก่าตั้งแต่ประกาศรัชกาลที่ 4 กฎหมายรัชกาลที่ 5 รัชกาลที่ 8 กฎหมายราชบุรี กฎหมายประจำศก คัมภีร์กฎหมายทั้งเก่าและใหม่ คำพิพากษาศาลฎีกา ตั้งแต่ปี 117 มาจนถึงปัจจุบันพร้อมทั้งสารบัญ หนังสืออ้างอิงภาษาต่างประเทศหลายชุด ซึ่งเป็นหนังสือที่หาได้ยาก บางชุดไม่มีในห้องสมุดอื่น ๆ ได้แก่ Corpus Juris Secundum; Halsbury of England; USCA (United State Code Annotated); Supreme Court Report; Chitty's Annual Statutes; All England and Law Reports; Encyclopedia of Forms and Procedure; Encyclopedia of the Law of England; Mew's Digest of English Case Law; Library of American Law Practice; Wigmore Evidence

ประเภทของหนังสือกฎหมาย มีทั้งคัมภีร์และคำอธิบาย คำพิพากษาและตำรากฎหมาย คัมภีร์กฎหมายและคำอธิบายนั้นรวมเอากฎหมายทุกลักษณะไว้ ทั้งแต่กฎหมายเบ็ดเตล็ด หลักกฎหมาย กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายเปรียบเทียบ กฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายปกครองตลอดจนร่างกฎหมายและคำแปลพระราชบัญญัติต่าง ๆ หนังสือกฎหมายต่างประเทศ เช่น อังกฤษ อเมริกา ฝรั่งเศส เบลเยียม อาร์เจนตินา นอร์เวย์ สวีเดน บราซิล เอมโอบี

ปาเลสไตน์และทรานส์จอร์แดน เยอรมัน สวิสเซอร์แลนด์ จีน ญี่ปุ่น อิสลาม บริติชอินเดียน อียิปต์ อัฟริกา และไซบีเรีย นอกจากนี้ยังมีคำที่ว่าความ สาราอนุกรมการวางกฎหมายลักษณะต่าง ๆ กล่าวโดยรวมแล้ว สาขาวิชากฎหมายที่มีมากที่สุดคือ กฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา และกฎหมายระหว่างประเทศ

หนังสือที่มีกฎหมายโดยตรงแต่เกี่ยวข้องกับและเป็นประโยชน์ต่อบุคคลในวงการกฎหมาย เช่น รายงานของส่วนราชการต่าง ๆ และสถิติรายงานประจำปีของจังหวัดต่าง ๆ รายงานกิจการประจำปีของเทศบาล เมืองของจังหวัดต่าง ๆ ตลอดจนหนังสืออ้างอิงโดยทั่วไป เช่น พจนานุกรม สารานุกรม ชีวประวัติ สารานุกรมสังคมศาสตร์ เป็นต้น

นับว่าห้องสมุดของกรมอัยการ เป็นห้องสมุดกฎหมายที่ใกล้เคียงมาตรฐานสากลของห้องสมุดเฉพาะตามกฎหมาย มีหนังสือกฎหมายเป็นจำนวนมาก ครอบคลุมหัวเรื่องต่าง ๆ ของกฎหมายอย่างกว้างขวาง ทั้งเป็นหนังสือที่มียุคเก่าอย่างยิ่งอันยากที่จะพบในห้องสมุดกฎหมายอื่นใด

ผู้มีสิทธิใช้ห้องสมุดของกรมอัยการ คือ ข้าราชการในกรมอัยการทั้งฝ่ายอัยการและฝ่ายธุรการ ข้าราชการในกระทรวง ทบวงกรมอื่น ๆ บุคคลภายนอกที่จะขอเข้าใช้ต้องได้รับอนุญาตจากอัยการพิเศษฝ่ายวิชาการซึ่งดำรงตำแหน่งบรรณารักษ์เสียก่อน

ห้องสมุดกระทรวงการต่างประเทศ

ห้องสมุดกระทรวงการต่างประเทศมิได้เป็นห้องสมุดกฎหมายโดยตรง หนังสือส่วนใหญ่เป็นหนังสือทางคันรัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ นอกจากนี้มีหนังสือในด้านชีวประวัติ ประวัติศาสตร์ วรรณกรรม ปรัชญา ศิลปะ ศาสนา และการท่องเที่ยว หนังสือทั้งหมดนี้ประมาณ 10,000 เล่ม วารสาร 15 ชื่อ เป็นภาษาต่างประเทศทั้งสิ้น ในจำนวนนี้เป็นหนังสือกฎหมายประมาณ 500 เล่ม และวารสารกฎหมาย 6 ชื่อ นอกจากนั้นเป็นหนังสือในสาขาวิชาอื่น ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว กับมีวารสารของกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ และวารสารของสถานทูตต่างประเทศ

เฉพาะหนังสือกฎหมายนั้นมุ่งรวบรวมหนังสือคานกฎหมายระหว่างประเทศ หนังสือสำคัญ ๆ คานกฎหมายได้แก่ หนังสือชุดคำพิพากษาศาลโลกซึ่งศาลโลก (Permanent Court of International Justice) จัดทำตั้งแต่ ค.ศ. 1948 เป็นต้นมา คำแปลกฎหมายระหว่างประเทศ

และหนังสือทุกชนิดสัญญาของประเทศไทย สัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับนานาประเทศ

ผู้มีสิทธิใช้หนังสือพิมพ์ได้แก่ ข้าราชการประจำการของกระทรวงการต่างประเทศ บุคคลภายนอก
ไม่มีสิทธิใช้หรือยืมหนังสือ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเข้าใช้ชั่วคราวแต่เมื่อออกมิได้นอกจากจะได้รับอนุญาต
เป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย

ห้องสมุดกระทรวงยุติธรรม

จำนวนหนังสือทั้งหมด 6,800 เล่ม วารสาร 60 รายการ เป็นหนังสือภาษาไทย 4,150 เล่ม
และ หนังสือต่างประเทศคืออังกฤษและฝรั่งเศส 2,650 เล่ม เป็นหนังสือกฎหมายโดยตรง มีหนังสือ
อื่นที่มีกฎหมายอยู่บาง เช่น รายงานของส่วนราชการต่าง ๆ พจนานุกรมและสารานุกรมทั่วไป
สารานุกรมทางสังคมศาสตร์ เป็นต้น วารสาร 60 รายการนั้นเป็นวารสารกฎหมายไทย 5 รายการ
วารสารกฎหมายต่างประเทศ 7 รายการ

ห้องสมุดกระทรวงยุติธรรมมีหนังสือเก่าซึ่งเก็บรวบรวมไว้เป็นเวลานานมาแล้ว คือ ประกาศ
รัชกาลที่ 4 และกฎหมายรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 ทั่วบทกฎหมายต่าง ๆ ระเบียบศาล คู่มือการ
สอบสวน หนังสือชาวศาล รายงานศาลยุติธรรมตั้งแต่ พ.ศ. 2443 เป็นต้นมา คำพิพากษาศาลฎีกาตั้งแต่
เล่มแรกคือ ธรรมสาร มโนสาร และต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นคำพิพากษาศาลฎีกาในปัจจุบัน แต่มีบางเล่มขาด
หายหรือชำรุดเสียหายไปบ้าง หนังสือใหม่ที่มีคุณค่ามากเป็นจำนวนมาก

หนังสือส่วนใหญ่เกี่ยวกับขบวนการยุติธรรม ที่สำคัญเช่น ระเบียบปฏิบัติวิธีพิจารณาความแพ่ง
ธรรมนูญศาลยุติธรรม พยานหลักฐาน Supreme Court Reporter; United States Digest;
Peter's Reports S. Court; United States Supreme Court Reports; The England
Empire Digest; Wharleton's Criminal Law and Procedure; Law Reports เป็นต้น

กฎหมายต่างประเทศที่มีมากได้แก่ คำอธิบายและประมวลกฎหมายของอังกฤษและสหรัฐอเมริกา
นอกจากนี้ยังมีของอินเดียและญี่ปุ่นบ้าง

สิ่งพิมพ์อื่นได้แก่ คำบรรยายและคำอธิบายกฎหมายและตัวบทกฎหมายทุกหัวเรื่อง หนังสือ
กฎหมายบางส่วนได้รับบริจาคจากผู้พิพากษาผู้พิพากษาผู้การ เก็บแยกไว้ต่างหาก

ผู้มีสิทธิใช้ห้องสมุดของกระทรวงยุติธรรมได้แก่ ข้าราชการในกระทรวงยุติธรรมและนักศึกษา
กฎหมาย เฉพาะนักศึกษามีสหิทธิใช้เฉพาะภายในห้องสมุดเท่านั้น ไม่อนุญาตให้ยืมออกนอกสถานที่

ห้องสมุดสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มีหนังสือกฎหมายประมาณ 2,000 เล่ม เป็นหนังสือกฎหมายไทยประมาณ 300 เล่ม
วารสารกฎหมายไทย 7 ชื่อ วารสารอังกฤษและฝรั่งเศส 8 ชื่อ และวารสารอื่นที่มีใช้ตามกฎหมาย
10 ชื่อ

หนังสือในห้องสมุดสำนักงานกฤษฎีกานี้เป็นหนังสือกฎหมายทั้งสิ้น มีทั้งภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส
เยอรมัน และไทย ส่วนใหญ่เป็นตำรากฎหมาย รองลงมาได้แก่ตัวบทและคำพิพากษาศาล หนังสือ
อังกฤษและฝรั่งเศสมีจำนวนมากและมีคุณค่า มีกฎหมายเก่าของต่างประเทศซึ่งใช้เป็นแบบอย่างในการ
พิจารณาร่างกฎหมายไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา ส่วนกฎหมายไทยยังมีไม่มากนัก

หนังสืออ้างอิงทางกฎหมายมีเป็นจำนวนมากทั้งพจนานุกรมและสารานุกรม เป็นต้นว่า

Stroud's Judicial Dictionary; Bouvier's Law Dictionary; Dalloz Dictionnaire
Formulaire des Parquets et de la Police Judiciaire; และ A Dictionary of
English Law ส่วนสารานุกรมกฎหมายก็มี Halsbury's Law of England; Court Forms;
Encyclopaedia of the General Acts and Codes of India; Encyclopaedia of the
Laws of England; Encyclopaedia of Laws of England; with forms and Precedents;
Encyclopedie Dalloz เป็นอาทิ

นอกจากหนังสือและวารสารแล้ว ห้องสมุดสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกายังเก็บเอกสาร
ที่มีความสำคัญยิ่งนั้นคือ ระเบียบวาระการประชุม ข้ออภิปรายและร่างกฎหมายต่าง ๆ ที่สำนักงานปลัด
สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี หรือกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ส่งมาให้
คณะกรรมการกฤษฎีกาหรือเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาร่างกฎหมายหรือให้ความเห็นในปัญหา
กฎหมาย ซึ่งเมื่อคณะกรรมการกฤษฎีกาหรือเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาแล้วและแจ้งผลการ
พิจารณาให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี หรือสำนักเลขาธิการรัฐมนตรีทราบตามระเบียบแล้ว
เอกสารเหล่านี้จะเก็บเข้าแฟ้มเรียงตามลำดับหมายเลขที่ของร่างกฎหมายได้ให้ไว้ ประเภทของเอกสาร

ดังกล่าวนี้แบ่งออกเป็น ร่างพระราชบัญญัติ ร่างกฎีกา ร่างกฎกระทรวง ความเห็นของคณะกรรมการ
กฤษฎีกาเกี่ยวกับร่างกฎหมาย และคำแปลกฎหมาย เมื่อครบปีของสมุทจะดำเนินการเย็บเล่มเอกสาร
เหล่านั้นเพื่อความทนทานและสะดวกในการใช้เนื่องจากมีผู้อยู่เสมอ

ผู้มีสิทธิใช้ของสมุทคือ ข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเท่านั้น บุคคลภายนอก
ที่จะขอใช้ของสมุทจะต้องได้รับอนุญาตจากหัวหน้าส่วนราชการซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบก่อน เช่น หัวหน้าส่วน
ราชการส่วนกองของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาขึ้นไป

ห้องสมุดศาลจังหวัดเชียงใหม่¹

มีหนังสือทั้งหมดประมาณ 2,000 เล่ม วารสาร 20 รายการ นอกจากหนังสืออ้างอิงทั่วไป
เช่น สารานุกรม พจนานุกรม หนังสือรายปีและสถิติรายปีแล้วเป็นหนังสือกฎหมายทั้งสิ้น ส่วนใหญ่
เป็นภาษาไทยมีวารสารกฎหมาย 7 รายการ หนังสือกฎหมายมีทั้งคำพิพากษา คำบทกฎหมาย และ
คำรากกฎหมาย ส่วนใหญ่เป็นหนังสือเก่าและเน้นหนักไปทางด้านการศึกษาพิพากษาคดี รวบรวมคำ
พิพากษากฎีกาตั้งแต่สมัยแรก ประชุมคำพิพากษากฎีกา ตลอดจนคำพิพากษากฎีกาที่ยังมีลักษณะ เป็นแผนพิมพ์
ซึ่งเก็บเข้าแฟ้มไว้ นอกจากนี้มีพระราชบัญญัติซึ่งพิมพ์เป็นเล่ม ราชกิจจานุเบกษา และกฎหมายลักษณะ
ต่าง ๆ ทั้งเก่าและใหม่

ผู้มีสิทธิใช้ของสมุดศาล คือ ข้าราชการฝ่ายตุลาการซึ่งประจำอยู่ในส่วนภูมิภาค ภาค 5
ข้าราชการศาลจังหวัดเชียงใหม่ สมาชิกเนติบัณฑิตยสภาซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในส่วนภูมิภาค ภาค 5 บุคคล
ภายนอกที่ต้องการ เข้าใช้ของขออนุญาตจากบรรณารักษ์เป็นคราว ๆ ไป

¹ ห้องสมุดศาลจังหวัดเชียงใหม่มีวัตถุประสงค์ที่จะจัดเป็นห้องสมุดตัวอย่างของศาลยุติธรรมใน
ส่วนภูมิภาค มุ่งหมายจะให้หนังสือกฎหมายไทยครบถ้วนพอที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ของศาลได้อย่าง
สมบูรณ์ ในการจัดตั้งได้รับความเอื้อเฟื้อเรื่องทุนจากมูลนิธิเอเซียและชาวเชียงใหม่ นักกฎหมาย และ
บุคคลทั่วไป ในระยะสองสามปีแรกดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์ แต่ต่อมาขาดการสนับสนุนในเรื่อง
ทุนรอนและความสนใจ จึงไม่ก้าวหน้าต่อไป

ห้องสมุดรัฐสภา

มีหนังสือทั้งหมดประมาณ 6,000 เล่ม วารสาร 22 ชื่อ แยกเป็นหนังสือภาษาไทย 3,636 เล่ม ภาษาอังกฤษ 2,389 เล่ม วารสารกฎหมายไทย 3 ชื่อ วารสารกฎหมายต่างประเทศ 1 ชื่อ นอกนั้นเป็นวารสารที่ไม่เกี่ยวกับกฎหมาย

หนังสือกฎหมายเป็นหนังสือหลักของห้องสมุดแห่งนี้ ส่วนใหญ่ได้แก่ ราชกิจจานุเบกษา รายงานการประชุมรัฐสภา หนังสือกฎหมายของรัฐสภาอังกฤษและอเมริกา และกฎหมายต่างประเทศ ส่วนพระราชบัญญัติได้แยกไปเก็บไว้ที่กองการประชุม นอกจากหนังสือกฎหมายแล้วหนังสือและวารสารอื่นได้แก่คานการ เมืองและการปกครอง เศรษฐศาสตร์ กับหนังสืออ้างอิงโดยทั่วไป มีวารสารทางราชการของต่างประเทศที่น่าสนใจซึ่งมีความสัมพันธ์กับคานกฎหมาย เช่น วารสาร The Parliament of the Commonwealth of Australia (Papers presented to the Parliament); Chinese Communist Affairs; Foreign Affairs Malaysia; และ Italy Documents and Notes เป็นต้น

ห้องสมุดรัฐสภาเป็นผู้ออกวารสาร "รัฐสภาสาร" และแจกจ่ายห้องสมุดต่าง ๆ สถานที่ราชการตลอดจนบุคคลทั่วไปที่แสดงความจำนงขอรับไป

ผู้มีสิทธิใช้ห้องสมุดรัฐสภาได้แก่ ข้าราชการในสถานที่ทำการรัฐสภา บุคคลภายนอกอาจขอเข้าใช้ได้โดยได้รับอนุญาตจากบรรณารักษ์เป็นรายบุคคลไป แต่ไม่ได้รับอนุญาตให้ยืมออกนอกสถานที่

ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หนังสือทั้งหมดมีประมาณ 9,000 เล่ม วารสารทั้งหมดประมาณ 70 รายการ หนังสือกฎหมายโดยตรงประมาณ 400 เล่ม เป็นหนังสือไทยราว 100 เล่ม หนังสือต่างประเทศคืออังกฤษและฝรั่งเศส 300 เล่ม หนังสือกฎหมายไทยส่วนมากเป็นตำราเรียนและคำอธิบายกฎหมายกับคำพิพากษา ส่วนภาษาต่างประเทศเป็นหนังสือในหัวข้อกฎหมายระหว่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ วารสารกฎหมายภาษาไทยมี 14 รายการ ภาษาอังกฤษ 1 รายการ

เนื่องจากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แยกสาขาวิชาต่าง ๆ ออกเป็น 6 แผนกด้วยกันได้แก่ แผนกวิชาการปกครอง แผนกวิชาการต่างประเทศและการทูต แผนกวิชาสังคม แผนก

วิชารัฐประศาสนศาสตร์ แผนกวิชานิติศาสตร์ และแผนกวิชาการคลัง ดังนั้นวรรณกรรมที่ห้องสมุด
จัดหาจึงครอบคลุมทุกสาขาวิชาดังกล่าวไม่เฉพาะด้านกฎหมายเท่านั้น แต่แผนกวิชานิติศาสตร์กำลังอยู่
ในโครงการที่จะแยกออกเป็นคณะต่างหากในไม่ช้าซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าจะต้องมีห้องสมุดเฉพาะทางกฎหมาย
ประจำคณะ

ผู้มีสิทธิใช้ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คือ นิสิตปัจจุบัน นิสิตปริญญาโท
และอาจารย์ของคณะ

ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มีหนังสือทั้งหมด 163,898 เล่ม วารสารทั้งหมด 833 รายการ เป็นหนังสือกฎหมาย
โดยตรงประมาณ 8,000 เล่ม แยกเป็นหนังสือกฎหมายภาษาไทย 4,750 เล่ม ภาษาอังกฤษ 3,213
เล่ม และภาษาฝรั่งเศส 70 เล่ม วารสารกฎหมายไทย 9 รายการ ส่วนวารสารภาษาอังกฤษและ
ฝรั่งเศสนั้นเก็บที่ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์

หนังสือกฎหมายส่วนใหญ่เป็นตำราและคำอธิบายกฎหมายซึ่งมีเรื่องของกฎหมายในหัวข้อต่าง ๆ
อย่างกว้างขวาง รองลงมาได้แก่ตัวบทกฎหมายและคำพิพากษาซึ่งจัดเป็นหนังสืออ้างอิง สำหรับคำ
พิพากษากฎีกานั้นได้รวบรวมตั้งแต่ฉบับแรกเมื่อใช้ชื่อว่า 'ธรรมสาร' จนกระทั่งถึงปัจจุบันโดยครบถ้วน
นอกจากนี้ยังมีหนังสือกฎหมายเก่าและหายากอยู่ประมาณ 400 เล่ม เป็นต้นว่า พระราชบัญญัติและประกาศ
ต่าง ๆ ในรัชกาลที่ 4 กฎหมายรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7 กฎหมายราชบุรี กฎหมายเก่าใหม่ ส่วน
หนังสืออ้างอิงกฎหมายที่สำคัญ ๆ มีอาทิเช่น Black's Law Dictionary; Stroud's Judicial
Dictionary; Index to Legal Periodicals; Digest of International Law; Docu-
ments of International Affairs; United Nations Conference on International
Organization; League of Nations Treaty Series; Permanent Court of Interna-
tional Justice; Classics of International Law, Federal Code Annotated;
United States Code; USCA; Restatement of the Law; American Jurisprudence;
United States Supreme Court Digest; Chitty's Statutes, Halsbury's Laws of
England; และ Digest of Commercial Laws of the World เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและ เอกอีก 33 เล่ม

ผู้มีสิทธิใช้ของสมุคกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นอกจากอาจารย์และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยแล้ว ยังได้อนุญาตให้บุคคลภายนอก เช่น ข้าราชการ นิสิต นักศึกษา นักเรียนจากสถาบันอื่น และประชาชนทั่วไป เข้าใช้บริการของของสมุคภายใต้ระเบียบที่กำหนดไว้อีกด้วย

ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มีหนังสือทั้งสิ้นประมาณ 7,000 เล่ม วารสาร 44 รายการ เป็นหนังสือกฎหมายภาษาไทย 6,030 เล่ม หนังสือกฎหมายภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส 770 เล่ม นอกนั้นเป็นหนังสือที่มิใช่กฎหมาย วารสารกฎหมายไทย 6 รายการ วารสารภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส 30 รายการ ในจำนวนนี้เป็นวารสารที่ส่งมาจากห้องสมุคกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 26 รายการ

หนังสือกฎหมายในห้องสมุดคณะนิติศาสตร์มีกฎหมายทุกหัวเรื่อง ส่วนใหญ่รวบรวมคำสอนและคำอธิบายกฎหมาย ห้องสมุคพยายามรวบรวมคำสอนของสถาบันการศึกษาทุกแห่งให้มากที่สุด เนื่องจากมีความต้องการใช้มาก ตามปกติสำหรับคำสอนวิชากฎหมายที่พิมพ์ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แผนกคำสอนจะให้รายการละ 10 ฉบับ แต่ห้องสมุคต้องซื้อเพิ่มให้ครบ 30 ฉบับ เพื่อให้เพียงพอความต้องการของนักศึกษา ส่วนตัวบทกฎหมายที่มีส่วนมากเป็นพระราชบัญญัติและประมวลกฎหมาย มีราว 1,360 เล่ม

ในคานหนังสือกฎหมายต่างประเทศ มีประมวลกฎหมายของประเทศ เยอรมัน นอร์เวย์ ฝรั่งเศส เป็นต้น

ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ได้รับบริจาคหนังสือกฎหมายจากแหล่งสะสมกฎหมายเอกชนเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้อาจารย์และนักศึกษาก็จัดพิมพ์คำบรรยายกฎหมายจะบริจาคให้ห้องสมุคเสมอ

ผู้มีสิทธิใช้ของสมุคนี้ได้แก่ อาจารย์ นักศึกษา และข้าราชการในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ บุคคลภายนอกที่สนใจอาจเข้ามาศึกษาความภายในห้องสมุคได้ แต่ไม่มีสิทธิยืมหนังสือออก

หอสมุดแห่งชาติ

มีหนังสือทั้งหมดประมาณ 600,000 เล่ม วารสารทั้งหมดประมาณ 800 รายการ เป็นหนังสือกฎหมายราว 1,600 เล่ม วารสารกฎหมาย 16 รายการ ในจำนวนนี้เป็นหนังสือภาษาต่างประเทศ 74 เล่ม และวารสารต่างประเทศ 2 รายการ ส่วนใหญ่เป็นหนังสือกฎหมายเก่าและหายาก เช่น ประกาศรัชกาลที่ 4 กฎหมายรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 ราชกิจจานุเบกษาตั้งแต่ฉบับแรกจนถึงปัจจุบัน ฎีกาบัญญัติ รวมกฎหมายสำคัญแห่งกรุงสยาม หมายกำหนดการพระราชพิธีต่าง ๆ คำราฎหมายเก่า ๆ รวมทั้งสิ้นประมาณ 1,000 เล่ม หนังสือเหล่านี้เก็บแยกไว้ต่างหากในห้องหนังสือประเทศไทย หนังสือกฎหมายที่เป็นภาษาต่างประเทศนั้น เป็นเรื่องของหลักกฎหมายและกฎหมายต่างประเทศ เป็นต้นว่า กฎหมายของอังกฤษ ฝรั่งเศส เกาหลี มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ อินโดนีเซีย อิตาลี อิสราเอล และญี่ปุ่น

ประเภทของหนังสือนั้นมีทั้งตัวบทกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา และคำสอนคำอธิบายกฎหมาย ส่วนใหญ่เป็นคำสอนและคำอธิบายกฎหมายมีเรื่องของกฎหมายโดยทั่ว ๆ ไปทุกเรื่อง

ประชาชนทั่วไปมีสิทธิเข้าใช้หอสมุดแห่งชาติ เฉพาะห้องประเทศไทยซึ่งเก็บหนังสือเก่าและหนังสือหายากนั้นอนุญาตให้ใช้เฉพาะผู้ทำการค้นคว้าวิจัย ผู้ขอใช้ต้องมีหนังสือรับรองเพื่อขออนุญาตจากหัวหน้าแผนกก่อนเข้าใช้ หนังสือและวารสารทั้งหมดอนุญาตให้ใช้ภายในบริเวณหอสมุดเท่านั้น

หอสมุดเนติบัณฑิตยสภา

หอสมุดเนติบัณฑิตยสภาเป็นหอสมุดเฉพาะด้านกฎหมาย หนังสือในห้องสมุดแห่งนี้จึงเป็นหนังสือกฎหมายโดยตรงและหนังสือที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย มีทั้งหนังสือภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

จำนวนหนังสือรวมทั้งสิ้น 11,200 เล่ม เป็นหนังสือกฎหมายไทยและหนังสือที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายไทย 6,500 เล่ม หนังสือกฎหมายต่างประเทศ 4,700 เล่ม วารสารรวมทั้งสิ้น 52 รายการ เป็นวารสารภาษาไทย 35 รายการ เป็นวารสารกฎหมายโดยตรง 10 รายการ และวารสารที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย 25 รายการ และเป็นวารสารกฎหมายต่างประเทศ 17 รายการ

ห้องสมุดเนติบัณฑิตยสถานมีนโยบายที่จะจัดหาหนังสือกฎหมายไทย วารสารกฎหมายไทย หนังสือและวารสารที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายไทยทุกเล่ม หนังสือกฎหมายต่างประเทศโดยเฉพาะ หนังสือกฎหมายของประเทศต่าง ๆ ที่สำคัญ หนังสือตำราและวารสารที่ไ้มาตรฐาน นอกจากนี้ยังได้ยกเอกสารหนังสือกฎหมายที่สำคัญไว้สำหรับสมาชิกของห้องสมุดศึกษาค้นคว้า

ผู้มีสิทธิใช้ห้องสมุดคือ สมาชิกเนติบัณฑิตยสถานซึ่งแบ่งออกเป็น สามัญสมาชิกได้แก่ ข้าราชการ ตุลาการ ข้าราชการอัยการ ทนายความ สมาชิกวิสามัญได้แก่ ทนายความชั้นหนึ่ง สมาชิกสมทบได้แก่ ทนายความชั้นสอง ภาควิชาสมาชิกได้แก่ นักศึกษาในสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสถานซึ่งมิได้เป็นสมาชิกวิสามัญหรือสมาชิกสมทบ สมาชิกกิตติมศักดิ์ได้แก่ ผู้ทรงเกียรติคุณเพราะมีความรอบรู้ นิติศาสตร์หรือรัฐศาสตร์ ซึ่งคณะกรรมการยกย่องและเชิญเป็นสมาชิก

บุคคลภายนอกอาจขออนุญาตจากเนติบัณฑิตยสถานเป็นการเฉพาะรายเพื่อค้นคว้ากฎหมายเฉพาะ

เรื่อง